

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԿԱՅՄՆԵՐ ՀՐԱՄԱՆՆԵՐԸ ԲԱՆԻՈՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻԻ ՄԱՍԻՆ

«Մուրճ»-ի ընթերցողների առջև դնում ենք այստեղ թարգմանօրէն գերմանական կայսեր Վիլհելմ II-ի երկու հրամանագրերը, որոնք ուղղած են գերմանական կանցլէր իշխան Բիսմարկին և Պրուսիայի առևտրական մինիստրին՝ բանւորների զրութեան մասին: Այդ հրամանագրերը տպւած են „Reichsanzeiger“ թերթում, որը գերմանական կայսերութեան պաշտօնական թերթն է: Ահա՛ դրքա:

«Ես վճռած եմ գերմանական բանւորների զրութեան բարելաւելուն ձեռք մեկնել, որքանով որ ինձ կը ներեն այն սահմանները, որոնք սահմանւած են իմ խնամատարութեանս՝ գերմանական արդիւնագործութիւնը համաշխարհային վաճառանոցում մրցութեան ընդունակ պահպանելու և դրանով՝ նորա և բանւորների ապրուստը ապահովելու պայմանով: Ինչի արգիւնագործութեան յետագնացութիւնը՝ արտասահմանում վաճառատներ կորցնելով ոչ միայն գործատէրերին, այլ և բանւորներին հացից կը զրկէ: Մեր բանւորների զրութիւնը բարելաւելու դժարացնող հանգամանքները՝ միջազգային մրցութեան պայմանների մէջն են թաղնւած. և այդ պատճառով այդ դժարութիւնների եթէ ոչ ջնջելը, գէթ նոցա թուլացնելը կարելի է միայն համաձայնութիւն կայացնելով այն երկիրների հետ, որոնք տիրապետում են համաշխարհային առևտրին: Համոզւած լինելով, որ նաև ուրիշ կառավարութիւններ ներշնչւած են ցանկութիւնով այդ ձգտումները մի ընդհանուր քննողութեան ենթարկել, որոնց մասին այդ երկիրների բանւորները իրար մէջ արդէն միջազգային բանակցութիւններ են կցած, ես ցանկանում եմ,

որ նախ Ծրանսիայում, Անգլիայում, Բելգիայում և Զւիցերիայում իմ այնտեղի ներկայացուցիչների միջոցով պաշտօնապէս հարցնւի, թէ այդ Կառավարութիւնները հակա՞ծ են արդեօք մեզ հետ բանակցութիւն անելու՝ տեսնելու թէ կարելի՞ է արդեօք միջազգային համաձայնութիւնով բանւորների այն ցանկութիւններին և կարիքներին բաւարարութիւն տալ, որոնք երեւան եկան վերջին տարիների գործադուլներով: Հէնց որ իմ դրդման համար համաձայնութիւնը ձեռք բերւած կը լինի, ես ձեզ յանձնարարում եմ, բոլոր այն կառավարութիւնների կաբինետներին, որոնք բանւորական խնդրի մէջ հաւասար մասնակցութիւն ունին, հրաւիրել մի համախորհուրդի (կոնֆերենց) առաջարկելի հարցերի մասին խորհրդակցելու համար: Բերլին, 4-ն փետրւարի, 1890 թ. Վիլհելմ Կ. Թ.-Պետական կանցլէրին»:

Էիմ կառավարութեան մէջ մանելուն պէս՝ ես իմ վճիռը յայտնեցի, մեր օրէնսդրութեան զարգացումը նոյն ուղղութեամբ առաջ տանել, ինչպէս Աստուծոյ գոգում հանգչող իմ պապս իմ ժողովրդի տնտեսապէս աւելի թոյլ մասի հոգատարութեան համար քրիստոնէական բարոյականութեան վարդապետութեան ոգով ընդունել էր: Որքան էլ մեծարժէք և մեծաշաջող են եղած օրէնսդրութեան և վարչութեան կողմից գործադրած միջոցները բանւոր դասակարգի դրութիւնը բարելաւելու համար, բայց նոքա դեռ ևս ամբողջապէս չեն լրացնում ինձ առաջադրած խնդիրը: Բացի այն, որ օրէնսդրութիւնը բանւորների ապահովացման մասին պէտք է շարունակել կատարելագործելու, պէտք է քննութեան ենթարկել գոյութիւն ունեցող գործարանական օրէնսդրութեան որոշումները վերաբերեալ գործարանների բանւորներին, այդ առիթով լուծած զանգատներին և ցանկութիւններին բաւարարութիւն տալու համար: Այդ քննութիւնը պէտք է այն տեսակէտից բղձէ, որ պետական իշխանութեան խռնդիրներից մէկը այն է, որ աշխատանքի ժամանակը, տեղութիւնը և տեսակը այնպէս կանոնաւորւի, որ բանւորների առողջութեան պահպանումը, բարոյականութեան պահանջները և տնտեսական կարիքները և նոցա օրինական իրաւունքների հաւասարութիւնը պաշտպանւած լինին: Գործատուների և բանւորների մէջ հաշտութիւնը

պահպանելու համար՝ պէտք է ձևեր ստեղծել, որոնցով բանւորները, իրանց հաւատարմութիւնը վայելող ներկայացուցիչների միջոցով, ընդհանուր գործերի կանոնաւորելուն մասնակից լինին և ընդունակ՝ գործատերերի և իմ կառավարութեան օրգանների հետ բանակցելու ժամանակ՝ նոցա շահերը պաշտպանել: Մի այլուիսի ձև ստեղծելով պէտք է կարելիութիւն տրւի բանւորներին, որ սոքա իրանց ցանկութիւնները և գանդատները ազատ և հաշտ կերպով արտայայտեն և պետական վարչութիւններին առիթ տան՝ բանւորների դրութեան մասին միշտ տեղեկանալ և նոցա հետ շփել:

Պետական հանքագործարանները, կամենում եմ ես, վերաբերալ բանւորների խնամատարութեան, իբր օրինակելի գործարաններ՝ զարգացած տեսնել, և մասնաւոր անձերի հանքագործութեան համար ձգտում եմ ես մի օրգանական յարաբերութիւն ստեղծել իմ հանքապաշտօնեաների հետ, նման գործարանների վերահսկող վարչութիւնների գիրքին, որպիսին գոյութիւն ունէր մինչ 1865 թւականը: Այս հարցերի նախապատրաստութեան համար կամենում եմ ես, որ պետական խորհուրդը ժողովի իմ նախագահութեամբ և մասնակցութեամբ այն գործին հմուտ անձերի, որոնց ես դորա համար կանչելու եմ: Վերջիններիս ընտրութիւնը ես ինձ եմ վերապահում:

Այն գեւարութիւնների շարքում, որոնք իմ նախապիտած բանւորների հանգամանքների կարգաւորելու գէշն են կանգնած, մի նշանաւոր տեղ են բռնում նոքա, որոնք յառաջանում են անհրաժեշտութիւնից՝ բնիկ արդիւնագործութիւնը արտասահմանի մրցութեան դիմաց խնայել: Այդ պատճառով ես պատւիրել եմ պետական կանցլէրին, այն պետութիւնների կառավարութիւնների մօտ, որոնց արդիւնագործութիւնը մերի հետ միասին համաշխարհային առևտրին տիրապետել են, դրդել մի կօնֆերենց գումարելու խնդիրը, միջազգային հաւասար կարգ ստեղծելու համար, որպէս զի բանւորներից պահանջող գործունէութեան սահմանները որոշեն: Պետական կանցլէրը ձեզ կը հաղորդէ իմ դէպի նրան ուղղած հրամանադիրը: Բերլին, 4-ն փետրւարի, 1890 թ. Վիլհելմ Թ.-Հասարակաց աշխատանքների և առևտուրի ու արդիւնագործութեան մինիստրներին:

Z.